

EMPATIA, O CALITATE A PROFESORULUI MODERN

Prof. Mureșan Adela Gabriela

Școala Gimnazială Mihai Eminescu Năsăud

O importanță deosebită în activitatea cu elevii o are capacitatea empatică a profesorului. Calitatea de a fi empatic constituie o premisă a optimizării relațiilor profesorului cu elevii și o condiție a comunicării eficiente. Empatia educatorului este o modalitate spontană și rapidă de pătrundere în starea de spirit a elevului. Înțelegând intențiile, trăirile și gândirea celorlalți, evident cu aproximația permisă de acest tip de cunoaștere, există posibilitatea unei anticipări relativ corecte a comportamentului partenerului, fapt extrem de important în stabilirea unor relații interpersonale deziderabile și, în consecință, fixarea unei strategii proprii de comportament față de elevi. Important este că educatorul poate evalua relativ corect ceea ce simte, trăiește, gândește elevul, se poate transpune psihologic în situația lui și, printr-o comunicare eficientă, să creeze condiții adecvate de influențare. Pentru cadrul didactic este necesar să știe cât mai exact cum este elevul, dar și cum crede elevul că este, pentru că numai înțelegându-l îl poate influența.

Ca orice capacitate, capacitatea empatică are un potențial psihofiziologic înnăscut, dar se realizează și se dezvoltă în procesul cunoașterii interpersonale și, dacă subiectul își propune, prin alternare autodirijată. Capacitatea empatică nu înseamnă de la sine și un comportament empatic. Între cele două fenomene poate să existe concordanță sau decalaj, congruență sau incongruență. Relațiile simpatetice vin să sporească sau să deterioreze apropierea dintre înțelegere și comportament înțelegător. Intuirea psihologiei copilului, înțelegerea lui îi dau educatorului puterea de a-l iubi, dar și dragoste care nu exclude severitatea, autoritatea și distanța rezultate din condiția și rolul său de dascăl. Apropierea de fiecare elev permite cunoașterea și tratarea individuală a elevului, iar distanțarea de fiecare elev permite păstrarea unei relații normale cu colectivul de elevi și consolidarea relațiilor interpersonale în grupul de elevi. Orice exagerare în acest sens duce inevitabil la eșec pedagogic.

Lipsa capacității empatică determină o interpretare subiectivă a realității individuale și grupate și duce la măsuri educative întâmplătoare. Competența empatică a învățătorului este solicitată în toate momentele lecției și în toate sensurile de comunicare: de la învățător spre elevi și de la elevi spre învățător.

Astfel, în predare învățătorul selectează și dozează informația pe care a furnizează elevilor spre a fi asimilată bazându-se pe posibilitățile de asimilare ale elevilor, posibilități neuniform repartizate; nu poate preda nici pentru „vârfuri”, pentru cei cu abilități înalte, nici numai pentru cei care trebuie aduși la un nivel măcar minim de pregătire. Munca diferențiată, soluția cerută de diferențele individuale presupune cunoașterea empatică a elevilor.

În verificare, tratarea diferențiată este și mai importantă. Formularea întrebărilor într-o manieră neșocantă și care să nu intimideze sau să blocheze copilul, întrebările să trezească curiozitatea copilului și să-i solicite redescoperirea adevărului prin efort propriu, întărirea răspunsurilor sunt numai câteva din cerințele de care trebuie să se țină seama pentru a se realiza o comunicare eficientă cu elevul, iar verificarea să aibă un rol formativ.

La împlinirea așteptărilor învățătorului concură o mulțime de factori de natură intercomunicațională. Astfel, climatul creat de comportamentul învățătorului prin zâmbet, mișcări aprobatoare ale capului, căldura vocii, contactul vizual cu elevii, gesturi încurajatoare pentru continuarea răspunsului încurajează copilul și-i sporesc efortul de concentrare pentru a face față sarcinii aducătoare de satisfacții. Pașii urmați de învățător în predare țin seama de posibilul ritm de lucru al elevilor, iar sarcinile sunt de o dificultate care poate fi depășită cu un efort moderat. Ocaziile de răspuns pe care învățătorul le oferă elevilor , dificultatea întrebărilor și răbdarea cu care așteaptă ca elevul să poată răspunde țin și acestea de competența comunicațională a învățătorului. Nerăbdarea, întreruperea elevului , timpul scurt între adresarea întrebării și pretinderea răspunsului , insistența în a obține un anumit răspuns după ce copilul a greșit sau repetarea întrebării la care s-a răspuns greșit provoacă inhibiții la copil , îl demobilizează și-i slăbește încrederea în forțele proprii.

Cerințe speciale prezintă feed-back-ul eficient : urmarea răspunsurilor corecte de întărire imediată, echilibru între timpul acordat feed-back-ului pentru răspunsuri corecte și pentru cele incorecte, neomiterea feed-back-urilor pozitiv/negativ, evitarea urmării răspunsului corect / incorect de tăcere sau de reacție ambiguă la care se adaugă ajutorul adecvat pe care învățătorul îl acordă prin formularea întrebării sau prin întrebări ajutătoare.

În practica instructiv-educativă se constată tendința educatorilor de a manifesta mai multă răbdare, mai multă căldură elevilor cu performanțe ridicate, de a le acorda mai multe ocazii de a răspunde și mai puțină atenție celorlalți. Solicitați mai puțin, uneori în limitele strictului necesar pentru a fi evaluați prin note, unii dintre elevi se plafonează, unii reușesc să se ridice la nivelul celor buni, iar unii dintre ei devin și mai slabi la învățătură și eșuează. E de recunoscu faptul că o asemenea tendință este mai pronunțată la profesori, adică la niveluri mari de școlaritate. Pătrunși de importanța formării la toți școlarii mici a achizițiilor fundamentale, învățătorii se preocupă în egală măsură de copii, chiar mai mult de cei care întâmpină dificultăți.